

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Laukaan kunta esittää mielipahansa siitä, ettei kunnalta ole pyydetty lausuntoa lakiehdotukseen, joka koskee oleellisesti kaikkia Suomen kuntia kunnan koosta riippumatta. Myös lausumisen ajan-kohtaa pidetään kyseenalaisena sen ajoittuessa yleisesti tiedossa olevalle lomakaudelle, jolloin kuntien päätöksentekuelimet eivät tavanomaisesti kokoonnu. Tätä ei pidetä hyvän hallintotavan mukaisena menettelyinä.

Laukaan kunta haluaa osaltaan kuitenkin lausua lakiehdotuksesta seuraavaa:

Laukaan kunta pitää digitalisaation ja yhteentoimivuuden edistämisen kehityssuuntaa hyvänä ja tavoiteltavana. Luonnosesityksestä hallitukselle laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (RYTJ) ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi pidetään kuitenkin osin epäselvänä ja keskeneräisenä, sekä kunnille huomattavasti lisää työtä ja kustannuksia tuovana ratkaisuna. Laukaan kunta katsoo, että RYTJ:n ja siihen liittyvän lain valmistelua ei tule viedä esitetyltä pohjalta eteenpäin. Lakiluonnoksessa kunnille asetettavat veloitteet tuovat huomattavia lisäkustannuksia niin ohjelmistojen kehittämisen osalta, että henkilöstöresursointiin. Tämän hetkinen työvoiman saatavuus ja kuntatalouden tilanne huomioiden tavoitteet vaikuttavat jopa epärealistisilta, koska ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on ollut haasteellista.

1) RYTJ -lakiehdotuksen 4§:ssä säädetään tietojärjestelmän rekisterinpitäjistä ja vastuunjaosta. Pykäläteksti ja perustelut ovat Laukaan kunnan mielestä vielä vaillinaiset yhteisrekisterinpitäjien selkeään vastuunjaon määrittelyä osalta.

Kunnat vastaavat 5§:ssä tarkoitettujen maankäyttöpäätösten osalta asema- ja yleiskaavatason viranomaistoiminnasta sekä niihin liittyvien tietojen tuottamisesta ja rekisterinpidosta. Kunnat vastaavat myös vastuullisena viranomaisena 13§:ssä säädetyn rakennus- ja huoneisto-rekisterin tietosisällöstä ja rekisterinpidosta. Lakiehdotuksen pykälätekstin ja sen perusteluiden perusteella saa sen kuvan, että Suomen ympäristökeskukselle (SYKE) ollaan antamassa rekisterinpitäjän oikeudet edellä mainittujen tietovarantojen tuottamiseen ja muokkaamiseen. Mikäli on tarkoitettu, että edellä mainituilla rekistereillä on jatkossa useampia rekisterinpitäjiä sisällöntuottajina, tulee vastuualueet rekisterinpitäjien välillä määritellä yksilöidymmin. Näin työnjako selkeytyy toimijoiden kesken eikä päällekkäistä työtä pääse syntymään. Myös mahdollinen vahingonkorvausvastuu määrittyy selkeämmin.

Laukaan kunnan käsityksen mukaan lakiuudistuksen lähtökohtana on kuitenkin ollut edistää tiedon yhdenmukaistamista sekä tiedon jakamisen keskittämistä eikä laajentaa rekisterinpitäjien joukkoa. Kunnan näkemyksen mukaan SYKE:n vastuut ja velvollisuudet tulisivat keskittyä RYTJ:n osalta ainoastaan 3§:ssä ehdotettuihin tehtäviin. SYKE:n tulee vastata järjestelmään julkaistujen tietojen säilymisestä vääristymättöminä. Mikäli yhteisrekisterinpitäjyydellä on ta-voiteltu SYKE:n rooliksi keskitettyä rekisteritietojen julkaisun ja jakamisen tietosuojaan liittyvää päätäntä valtaa, vastuita ja velvollisuuksia, tulisi se kirjata pykälä tasolla selkeämmin ja yksilöidymmin.

Laukaan kunnan mielestä lähtökohta tulee olla, että kunta voi itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa omat digitaaliset palvelunsa ja hallinnoida tehtävissään syntyviä tietoja ja SYKE:n tehtävä tulee olla vain lakiehdotuksen §:n 3 mukainen. Kunnalla tulee olla mahdollisuus tarjota maksullisia tietopalveluja, joilla voidaan kattaa osa tiedontuotannon kustannuksista. Kunnalla tulee myös jatkossakin olla päätösvalta omasta taloudestaan, digitaalisista palveluistaan sekä mahdollisuus hallinnoida tehtävissään syntyviä tietoja.

2) Laukaan kunnalle ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää kahta päällekkäistä rekisteriä, mutta kunta ei voi myöskään korvata omia rekistereitään RYTJ:n rekisterillä. Kunnan viranomaistehtävissä tarvitsema tiedonhallintakokonaisuus on laajempi kuin RYTJ:ssä oleva tietokokonaisuus. Näistä syistä Laukaan kunta esittää, että lakimuutosta ei tällaisenaan viedä hyväksyttäväksi vaan se palautetaan valmisteluun.

Lakiehdotuksessa ja säännöskohtaisissa perusteluissa käytetään useassa kohtaa termiä ”tallentaa” tietoja tietojärjestelmään, kun samaan aikaan on kirjattu myös, että kokoavaan järjestelmään voidaan tieto siirtää rajapintojen avulla. Laukaan kunnan näkemyksen mukaan kuntia ei tule velvoittaa ylläpitämään oman rekisterin lisäksi RYTJ:n rekisteriä ja tallentamaan tietoja erikseen RYTJ:n, jotka löytyvät jo kuntien omista rekistereistä päivittäisen viranomaistoiminnan tuloksena osana laajempaa tietokokonaisuutta. Tämä lisäisi tiedon tallentamiseen liittyvää työtä kunnissa eikä uudistuksen tavoite aidosta digitaalisesta kehityksestä realisoituisi. Laukaan kunta katsookin, että lakiehdotukseen tulee kirjata selkeämmin tavoite rajapintojen hyödyntämisestä ja käytöstä tietojen siirtämiseen ilman erillistä työsuoritetta tai erillistä rekisterinpitovelvoitetta. Tämän hetken lakiehdotuksesta välittyy kuva, että RYTJ:stä on tulossa kopiorekisteri, mikä ei edistä digitaalista kehitystä ja kehittämistä. Lain valmistelussa tulee laajasti tehdä yhteistyötä kuntasektorin ja kuntien

käyttämien järjestelmätoimittajien kanssa, jotta mm. uudistuksen tuoma työmäärä ja kustannusten kasvu hahmottuisi selkeästi. Kunnilta vaadittavia resursseja tulee arvioida myös rehellisesti RYTJ:stä saatuun hyötyyn; syntyykö järjestelmästä todellista hyötyä ja kenelle se syntyy?

Myös vastavuoroisuus aineistojen saatavuudessa tulee varmistaa. Kunnilla tulee olla mahdollisuus saada käyttöönsä rajapintoja hyödyntäen valtion tuottamaa aineistoa yhdestä tietolähteestä. Tällä hetkellä valtion eri instanssien tuottamat aineistot ovat hajallaan eri lähteissä, jolloin tiedon kokoaminen esim. suunnittelun taustaksi on työlästä ja haastavaa.

3) Lakiehdotuksen 5§:ssä ja 13§:ssä kirjattujen tietosisältöjen toimittaminen RYTJ:ään vanhojen tietojen osalta tulee lisäämään työtä kunnissa merkittävästi siirtymävaiheen aikana ja sen jälkeen. Rekisterien tietosisällön muokkaaminen ja täydentäminen oikeelliseksi ja yhdenmukaiseen muotoon vaatii merkittävää taloudellista lisäresursointia henkilöstön osalta.

Tällä hetkellä osa vanhoista tiedoista (maankäyttöpäätökset ja rakennustiedot) eivät ole vaaditussa muodossa, tai niitä ei ole saatettu vielä digitaaliseen muotoon, tai niitä ei kaikilta osin ole edes olemassa. Mikäli vaadittujen tietojen toimittaminen kaikilta osin tulee lakisääteiseksi, Laukaan kunta esittää, että tietojen oikeellisuusvelvoite koskisi vain lain voimaantulon jälkeen syntyviä uusia tietoja. Aikaisemmin syntyneiden tietojen korjaaminen perustuisi kuntien vapaaehtoisuuteen. Joka tapauksessa työn toteuttamiseksi tulee varata riittävän pitkä siirtymäaika. Myös rahoitus kunnille tuleviin uusiin lakisääteisiin tehtäviin tulee osoittaa valtion taholta.

4) Lakiuudistus kokonaisuudessaan tuo kunnille sekä pysyviä, kasvavia kustannuksia että kertaluonteisia kustannuksia. Kustannukset ovat pysyviä ja vuosittaisia, koska ne muodostuvat ohjelmistojen kehittämistarpeesta kuntien rekistereiden ja kokoavan tietopalvelun välisen tiedonsiirron toteuttamisen osalta. Näihin kustannuksiin tulee järjestyä niin ikään riittävä rahoitus kunnille.

Laukaan kunta toteaa, että kunnilla tulee kaikissa olosuhteissa säilyttää päätösvalta omasta taloudestaan ja tehtäviensä järjestämisestä sekä mahdollisuus lakisääteisissä tehtävissään syntyvien tietojen hallinnointiin ja maksullisten tietopalvelujen tarjoamiseen kattamaan toiminnan vaatimia huomattavia tiedontuotannon kustannuksia.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Lakiehdotukseen on kirjatut vaatimukset kaavakohteiden ja -määräyksien valtakunnallisesta vakio-
muotoisuudesta. Laukaan kunta katsoo, että pyrkimys kaavojen vakio-
muotoisuuteen asettaa suuria haasteita itse maankäytön suunnittelulle ja rajoittaa sekä köyhdyttää suunnittelutarpeiden mukana. Suunnittelun täytyy jatkossakin perustua suunnittelu-
ympäristön tarpeisiin. Myös alueiden erityistarpeet tulee ottaa huomioon yhtenäistämistä suunniteltaessa. Laukaan kunta korostaa, että

RYTJ tai kaavamääräyskokoelma ei saa rajoittaa tarpeettomasti suunnittelua, vaan sen tulee toimia laadukkaan ja innovatiivisen alueidenkäytön suunnittelun mahdollistajana.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Laukaan kunnalla ei ole mahdollisuutta lausua esitysluonnosta annetulla aikataululla hallintosääntöjensä mukaisesti. Laukaan kunnalla on heinäkuun kestävä kesäsulku, jonka aikana lausuntoa ei ole voitu valmistella kunnanhallitukselle tai valtuustolle käsiteltäväksi annetussa aikataulussa. Tämä lausunto annetaan kunnanhallituksen valtuutuksella virkamiestyönä. Lausunnon on valmistellut maanmittausinsinööri ja kaavoitusjohtaja.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Ehdotetut tiedot ovat erittäin kattavat. Lain valmistelussa tulisi vielä tarkastella riittäisikö siirrettäväksi aineistoksi pelkästään hyväksytyt ja lainvoimainen kaavakartta ja kaavaselostus.

Jos kaavaprosessin eri vaiheessa syntynyt materiaali tulee siirrettäväksi RYTJ:n, tulee siirtämisen olla mahdollisimman vaivatonta ja sujuvaa, jotta siirrosta johtuva työmäärän ei kasvaisi kohtuuttoman suureksi. Mikäli kaikki kaavaprosessin vaiheiden aineistot tulee toimittaa RYTJ:ään, tulee järjestelmän mahdollistaa myös alustan käyttämisen osallistamis- ja kuulemisprosessiin, jolloin nähtävillä olevaa aineistoa ei tarvitse ladata erikseen kunnan omille verkkosivuille. Tämä vähentää päällekkäistä työtä.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

-

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

-

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Mikäli laki tulee voimaan ehdotetulla sisällöllä, aiheutuu sen toteuttamisesta kunnille lisäkustannuksia kasvavasta henkilöstöresurssi tarpeesta sekä ohjelmistokustannuksista. Osin veloitteiden toteuttaminen voi osoittautua myös mahdottomaksi, johtuen riittävän työvoiman hankalasta saatavuudesta. Mikäli kunnat veloitetaan luovuttamaan tuottamansa tietoaineistot maksutta kokoavaan tietojärjestelmään sillä perusteella, että tietosisältö on verovaroin tuotettua, tulee tällöin työn toteuttamiseksi jatkossa myös kohdistaa varoja ”korvamerkitysti”, eikä työpanos ja kustannukset saa olla pois kunnan muista ydintehtävistä.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

-

Leinonen Linda
Laukaan kunta

Holmstedt Mari
Laukaan kunta